

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 23/2011 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om presidentens kansli och lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 1 november 2011 regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om presidentens kansli och lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den (RP 91/2011 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialmedarbetare Valtteri Nieminen, statsrådets kansli
- kanslichef Päivi Kairamo-Hella, republikens presidents kansli
- professor Mikael Hidén
- professor Olli Mäenpää
- professor Veli-Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN

Propositionen innehåller ett förslag till en lag om republikens presidents kansli. Genom den ska den gällande lagen om republikens presidents kansli upphävas. Samtidigt ska också lagen om republikens presidents rätt till pension och lagen om arbetsdomstolen ändras. Bestämmelserna om tjänstemännen vid republikens presidents kansli föreslås bli reviderade med beaktande av de ändringar som införts i statstjänstemannalagen. Samtidigt ska bestämmelserna om bestämning av anställningsvillkoren och be-

stämmelserna om arbetsfred och arbetstvister ses över.

Lagstiftningen om de tjänster som tillhandahålls republikens före detta presidenter ska revideras genom en ändring av lagen om republikens presidents rätt till pension. Principerna för tillhandahållande av tjänster för pensionerade presidenter i den lagen ska preciseras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 mars 2012 samtidigt som lagen om ändring av grundlagen träder i kraft.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Propositionen innehåller ett förslag till total översyn av lagstiftningen om republikens presidents kansli. Det huvudsakliga lagförslaget, alltså lagförslag 1, tangerar grundlagens 6 § om jämlikhet, 7 § om rätten till personlig integritet, 10 § om skydd för privatlivet och 13 § om föreningsfrihet. Lagförslag 1 är ett större problem med tanke på 21 § om rättsskydd i och med att det innehåller flera förbud mot överklagande.

Lagförslag 1 och 21 § i grundlagen

Enligt 65 § 1 mom. i lagförslag 1 får ett beslut genom vilket republikens president har avgjort ett ärende som berör en tjänsteman som presidenten utnämnt inte överklagas genom besvär. I 4 § föreskrivs det att presidenten beslutar om uppsägning, förflyttning, tilldelande av varning, tjänstledighet enligt prövning, avstängning från tjänsteutövning, ikrafthållande av avstängning från tjänsteutövning och hävning av tjänsteförhållandet i fråga om de tjänstemän som presidenten har utnämnt. Alla de här besluten handlar i sak om den enskildes rättigheter och skyldigheter i den mening som avses i 21 § 1 mom. i grundlagen. Den enskilde har ett genuint rättsskyddsintresse i sådana fall och principen bör enligt 21 § 1 mom. i grundlagen vara att han eller hon har rätt att få beslutet behandlat av en domstol eller något annat oavhängigt rättsskipsorgan. Grundlagsutskottet har godkänt mindre begränsningar i rätten att få ett beslut som gäller den enskildes rättigheter och skyldigheter behandlat av en domstol.

Det framhåller ändå att det redan när reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna bereddes ansågs möjligt att lagstifta om mindre undantag från de här rättsskyddsgarantierna (se

GrUU 309/1993 rd). Med hänsyn till att de personer det handlar om här tjänstgör i sakkunniguppgifter av särskilt slag och att deras tjänsteförhållande i allt väsentligt bygger på ömsesidigt förtroende mellan dem och uppdragsgivaren och på uppdragsgivarens statliga ställning, ser utskottet inte ett sådant förbud mot överklagande som något författningsrättsligt problem.

Handlingars offentlighet

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Offentligheten för republikens presidents och presidentens kanslis handlingar bestäms enligt 83 § i lagförslag 1 utifrån offentlighetslagen. Förslaget utgör inget problem i detta hänseende. Men ett beslut som republikens president fattat om offentligheten för någon av presidentens handlingar får inte överklagas genom besvär. I praktiken fattas beslut om offentligheten för handlingar som hänför sig till utövandet av presidentämbetet i regel av andra myndigheter, som utrikesministeriet, försvarsministeriet eller huvudstaben, eller också fattas besluten av kanslichefen vid presidentens kansli. Därmed beslutar presidenten i ganska få fall om handlingar ska vara offentliga eller inte. Följaktligen anser utskottet att ett sådant mindre undantag från rätten att överklaga inte är något problem med tanke på 21 § i grundlagen, om man också ser till presidentens statliga ställning och de krav som utövandet av presidentämbetet ställer.

Ställningstagande

Grundlagsutskottet anser

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 14 december 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
vordf. Outi Mäkelä /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Maarit Feldt-Ranta /sd
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf

Anna Kontula /vänst
Jukka Kopra /saml
Markus Lohi /cent
Elisabeth Naucclér /sv
Tom Packalén /saf
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Tapani Tölli /cent (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola
utskottsråd Tuula Majuri.